

Ämnesövergripande temaarbete om tobak

Traditionell undervisning om tobak brukar fokusera på tobakens skadeverkningar och hälsoaspekter. Företrädesvis hamnar då undervisningen i ämnena Biologi och Idrott och hälsa. Men enligt läroplanen så hör tobaken till de kunskapsområden som ska integreras ämnesövergripande. Målsättningen är med andra ord att fler skolämnen ska bidra till att ge en heltäckande kunskapsbild om tobak. Det kan därför, av flera skäl, finnas anledningen att försöka hitta fler infallsvinklar kring temat tobak än enbart de som berör tobakens hälsokonsekvenser.

Tema - Den stora blåsningen

Introduktion

90% av alla som börjar att röka eller snusa gör det innan de har fyllt 18 år. Man kan säga att fönstret mot ett eventuellt tobaksbruk står öppet under tonåren. Om man som tonåring kan stå emot lockelsen att börja bruka tobak, så kommer man troligtvis aldrig att börja. Det här vet naturligtvis de stora tobaksbolagen om. De är väl medvetna om vilka deras potentiella framtida kunder är. Och för tobaksbolagen är det en överlevnadsfråga att miljontals tonåringar världen över ska börja bruka tobak och fastna i ett beroende.

Tonåringar kan uppfatta det som tjatigt och moraliserande när vuxna informerar om tobakens skadeverkningar och säger att barn och unga inte ska börja röka och snusa. Det kan nästan bli en grej i sig att bryta mot "det där vuxentjatet". Det blir då en cool och rebellisk handling att röka eller snusa, ett sätt att visa sitt oberoende och att man håller på att bli vuxen. En undervisning som begränsas till att enbart ta upp tobakens hälsokonsekvenser ligger så att säga i samma fåra och riskerar därför att bli en del av det vanliga vuxentjatet.

En mer framkomlig väg är att låta eleverna undersöka tobaksbolagens behov av att unga människor börjar bruka och bli beroende av tobaksprodukter. Hur tobaksbolagen aktivt marknadsför sina produkter just mot barn och unga i syfte att de ska börja bruka tobak och så snabbt som möjligt fastna i ett beroende. Hur de sedan mitten av 1900-talet har manipulerat sina produkter för att underlätta just tillvänjning och påskynda beroendeprocessen hos den som börjar testa tobak. Det vill säga barn och unga. Och hur barnarbete, fattigdom och miljöförstöring är en del av tobaksproduktionens baksida.

De elever som får möjligheten att undersöka tobaken utifrån de här perspektiven kommer snart att komma fram till slutsatsen att det finns andra vuxna som faktiskt vill och verkar för att unga ska börja bruka tobak. Och här i ligger den stora blåsningen – Att det som vid en första anblick kan tyckas vara en cool och rebellisk handling – att bryta mot den uttalade normen, att göra något farligt som vuxenvärlden säger att man inte får och ska. Det är i själva verket att bli grundlurad och blåst. Av någon som bara ser den unga personen som en källa till fortsatta inkomster. Att börja röka eller snusa är att falla rakt ned i tobaksbolagens gillrade fälla. Och hur rebelliskt och coolt är det? Att man dessutom som kund hos de här bolagen stödjer en industri som använder sig av

barnarbete, förstör miljön, är en orsak till fattigdom och att miljontals människor, världen över, insjuknar och dör gör inte saken bättre

Förslag på frågeställningar att undersöka och analysera

Nedan ges ett antal förslag på frågeställningar knutna till temat – Den stora blåsningen. Senare i det här materialet beskrivs även frågeställningarnas koppling till grundskolans kursplaner. Tänk på att även låta eleverna formulera egna frågor utifrån temat. På så sätt fångar vi upp de för dem mest relevanta frågorna. Ett sätt att få dem att reflektera kring och formulera egna frågeställningar kan vara att presentera temat enligt nedan.

Den stora blåsningen – Antingen blåser du tobaksbolagen eller så blåser de dig.

Låt eleverna fundera och diskutera i smågrupper vad som kan menas med denna rubrik och be dem sedan formulera ett antal frågor som de skulle vilja undersöka och analysera närmare kring det här temat.

Frågeställningar knutna till temat:

Tobak och unga

- Vad är vanligast – att ungdomar eller att vuxna börjar röka eller snusa? Hur stor skillnad är det mellan ungdomar och vuxna när det gäller att börja med tobak?
- Hur stor andel av Sveriges tonåringar röker eller snusar?
- Vad säger den svenska tobakslagen om ungdomar och tobak?
- Hur tror ni att lagstiftarna har tänkt gällande exempelvis åldersgräns och rökfria miljöer när det gäller unga?
- Varför börjar unga att röka eller snusa? Vad tror ni?
- På vilket sätt påverkar nikotin den unga kroppen/hjärnan.
- Vem/vilka tjänar pengar på att unga börjar röka eller snusa?
- Är tobaksbolagen beroende av att unga börjar röka eller snusa? Arbetar tobaksbolagen för att unga ska börja använda tobak? Hur tänker de kring ungas bruk av tobak? Vad säger de på sina hemsidor? Hur agerar de i Sverige och i andra länder runt om i världen? Agerar tobaksbolagen konsekvent när det gäller unga?
- Vad finns det för fördelar respektive nackdelar för en ung person att börja röka eller snusa?

Tobak och marknadsföring

- Får man göra reklam för tobaksprodukter i Sverige?
- Görs det reklam för tobaksprodukter i Sverige?
- Man pratar ibland om dold reklam. Vad kan man mena då? Och kan ni ge något exempel på det? Förekommer dold tobaksreklam?
- Hur ser det ut i andra länder? Till exempel i utvecklingsländer i Afrika, Asien och Mellan- och Sydamerika? Hur agerar tobaksbolagen där?
- Till vem/vilka riktar sig tobaksbolagen med sin reklam i de länder de får göra reklam? Hur beskrivs och framställs tobaksbruk i reklamen?

Tobak och miljö

- Vilka kortsiktiga och långsiktiga miljökonsekvenser för tobaksodling med sig?

- Hur påverkas hälsan hos de människor som arbetar på tobaksodlingar? Hur påverkas människor som bor i närheten av stora tobaksodlingar?
- Kan tobak någonsin bli/vara en ekologiskt hållbar produkt? Vad tror du? Utveckla ditt svar.
- Undersök och beskriv tobakens miljökonsekvenser från planta till fimp eller prilla på gatan.

Tobak, barnarbete och fattigdom

- Hur länge anses man vara barn? Får barn arbeta? Är det olika i olika länder? Vad säger FN:s barnkonvention om att barn arbetar?
- Kan du ge exempel på industrier eller branscher där det är vanligt förekommande att barn arbetar?
- Barnarbete förekommer inom tobaksodling och tobaksproduktion. Vad får det för konsekvenser för dessa barn? Gällande möjlighet till utbildning? Gällande deras hälsa?
- Var i världen odlas huvuddelen av den tobak som finns i de cigaretter och det snus som finns i våra affärer?
- Är det lönsamt att odla tobak jämfört med andra grödor? För vem i så fall? Undersök och beskriv de ekonomiska förhållanden som finns mellan tobaksodlare, plantageägare, mellanhänder och tobaksbolagen. Vem tjänar pengar på tobak?
- Om man påstår att tobak kan vara en orsak till fattigdom – har man rätt då? Och hur har man tänkt då?

Tobak och hälsa

- Vilka kortsiktiga och långsiktiga hälsokonsekvenser får tobaksbruk?
- Vilka ämnen finns i tobak och tobaksrök? Vad har de för påverkan på kroppen?
- Hur många människor dör varje år i Sverige av rökning?
- Hur många människor dör varje år i världen av rökning?
- I många utvecklingsländer går fortfarande tobaksbruket (rökningen) upp bland befolkningen. I exempelvis Indonesien röker nästan 80% av de unga. I Kina börjar allt fler kvinnor att röka. Vad får det för konsekvenser för de här länderna och deras befolkning i framtiden? Ge några exempel.
- Känner ni till någon annan produkt (som säljs i vanliga affärer) som orsakar så mycket sjukdomar och för tidig död som tobak? Vad tänker ni kring det?

Temats och frågeställningarnas koppling till kursplanerna

3.1 Bild

Bilder har stor betydelse för människors sätt att tänka, lära och uppleva sig själva och omvärlden. Vi omges ständigt av bilder som har till syfte att informera, övertala, underhålla och ge oss estetiska och känslomässiga upplevelser. Kunskaper om bilder och bildkommunikation är betydelsefulla för att kunna uttrycka egna åsikter och delta aktivt i samhällslivet. Genom att arbeta med olika typer av bilder kan människor utveckla sin kreativitet och bildskapande förmåga.

Syfte

Genom undervisningen i ämnet bild ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- kommunicera med bilder för att uttrycka budskap
- skapa bilder med digitala och hantverksmässiga tekniker och verktyg samt med olika material,
- undersöka och presentera olika ämnesområden med bilder, och
- analysera historiska och samtida bilders uttryck, innehåll och funktioner.

Ämnets koppling till temat

I ämnet Bild kan eleverna ges möjlighet att undersöka och analysera hur tobak framställs visuellt i media, reklam, film och informationskampanjer. Ämnet Bild kan även ha en central funktion när det gäller hur temaarbetet sammanställs och presenteras i form av exempelvis en utställning, tidning eller digitalt.

Exempel på relevanta frågeställningar:

- Får man göra reklam för tobaksprodukter i Sverige?
- Görs det reklam för tobaksprodukter i Sverige?
- Man pratar ibland om dold reklam. Vad kan man mena då? Och kan ni ge något exempel på det? Förekommer dold tobaksreklam?
- Till vem/vilka riktar sig tobaksbolagen med sin reklam i de länder de får göra reklam? Hur beskrivs och framställs tobaksbruk i reklamen?

3.3 Hem- och konsumentkunskap

Livet i hem och familj har en central betydelse för människan. Våra vanor i hemmet påverkar såväl individens och familjens välbefinnande som samhället och naturen. Kunskaper om konsumentfrågor och arbetet i hemmet ger människor viktiga verktyg för att skapa en fungerande vardag och kunna göra medvetna val som konsumenter med hänsyn till hälsa, ekonomi och miljö.

Syfte

Genom undervisningen ska eleverna få möjlighet att utveckla medvetenhet om vilka konsekvenser valen i hushållet får för hälsa, välbefinnande och gemensamma resurser.

Centralt innehåll

Årskurs 1 – 6

Miljö och livsstil

- Val och användning av varor och tjänster som används i hemmet och hur de påverkar miljö och hälsa,

Årskurs 7 – 9

Miljö och livsstil

- Hur livsmedel och andra varor produceras och transporteras och hur de påverkar miljö och hälsa.
- Aktuella samhällsfrågor som rör privatekonomi, mat och hälsa.

Ämnets koppling till temat

I ämnet Hem och konsumentkunskap kan eleverna ges möjlighet att undersöka och analysera tobakens påverkan på hälsa, privatekonomi och hemmiljö.

Exempel på relevanta frågeställningar:

- Vilka kortsiktiga och långsiktiga hälsokonsekvenser får tobaksbruk?
- Känner ni till någon annan produkt (som säljs i vanliga affärer) som orsakar så mycket sjukdomar och för tidig död som tobak? Vad tänker ni kring det?
- Kan tobak någonsin bli/vara en ekologiskt hållbar produkt? Vad tror du? Utveckla ditt svar.
- Undersök och beskriv tobakens miljökonsekvenser från planta till fimp eller prilla på gatan.

3.4 Idrott och hälsa

Fysiska aktiviteter och en hälsosam livsstil är grundläggande för människors välbefinnande. Positiva upplevelser av rörelse friluftsliv under uppväxtåren har stor betydelse för om vi blir fysiskt aktiva senare i livet. Att färdigheter i och kunskaper om idrott och hälsa är en tillgång för både individ och samhälle.

Syfte

Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla kunskaper om vad som påverkar den fysiska förmågan och hur man kan påverka sin hälsa genom hela livet. Eleverna ska även ges förutsättningar för att utveckla goda levnadsvanor samt ges kunskaper om hur fysisk aktivitet förhåller sig till psykiskt och fysiskt välbefinnande.

Eleverna ska genom undervisningen också utveckla kunskaper om begrepp som beskriver fysiska aktiviteter och ges förutsättningar att ta ställning i frågor som rör idrott, hälsa och livsstil.

Centralt innehåll

Årskurs 4 – 6

Hälsa och livsstil

- Ord och begrepp för och samtal om upplevelser av olika fysiska aktiviteter och träningsformer, levnadsvanor, kroppsuppfattning och självbild.

Årskurs 7 – 9

Hälsa och livsstil

- Olika definitioner av hälsa, samband mellan rörelse, kost och hälsa och sambandet mellan beroendeframkallande medel och ohälsa.

Ämnets koppling till temat

I ämnet Idrott och hälsa kan eleverna ges möjlighet att undersöka och analysera tobakens hälsokonsekvenser, hur tobak sätter ned den fysiska prestationsförmågan och på vilket sätt tobak relaterar till andra levnadsvanor som påverkar vår hälsa.

Exempel på relevanta frågeställningar:

- Vad är vanligast – att ungdomar eller att vuxna börjar röka eller snusa? Hur stor skillnad är det mellan ungdomar och vuxna när det gäller att börja med tobak?
- Hur stor andel av Sveriges tonåringar röker eller snusar?
- Vilka kortsiktiga och långsiktiga hälsokonsekvenser får tobaksbruk?
- På vilket sätt påverkar nikotin den unga kroppen/hjärnan.
- Vad finns det för fördelar respektive nackdelar för en ung person att börja röka eller snusa?

3.9 Biologi

Naturvetenskapen har sitt ursprung i människans nyfikenhet och behov av att veta mer om sig själv och sin omvärld. Kunskaper i biologi har stor betydelse för samhällsutvecklingen inom så skilda områden som hälsa, naturbruk och miljö. Med kunskaper om naturen och människan får människor redskap för att påverka sitt eget välbefinnande, men också för att kunna bidra till en hållbar utveckling.

Syfte

Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att använda och utveckla kunskaper och redskap för att formulera egna och granska andras argument i sammanhang där kunskaper i biologi har betydelse. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att hantera praktiska, etiska, och estetiska valsituationer som rör hälsa, naturbruk och ekologisk hållbarhet.

Genom undervisningen i ämnet biologi ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- använda kunskaper i biologi för att granska information, kommunicera och ta ställning i frågor som rör hälsa, naturbruk och ekologisk hållbarhet.

Centralt innehåll

Årskurs 4 – 6

Kropp och hälsa

- Hur den psykiska och fysiska hälsan påverkas av sömn, kost, motion, sociala relationer och beroendeframkallande medel. Några vanliga sjukdomar och hur de kan förebyggas och behandlas.

Årskurs 7 – 9

Kropp och hälsa

- Hur den fysiska och psykiska hälsan påverkas av sömn, kost, motion, sociala relationer och beroendeframkallande medel. Vanligt förekommande sjukdomar och hur de kan förebyggas och behandlas. Virus, bakterier, infektioner och smittspridning. Antibiotika och resistent bakterier.

Ämnets koppling till temat

I ämnet Biologi kan eleverna ges möjlighet att undersöka och analysera tobak ur ett hållbarhetsperspektiv, dess påverkan på hälsa och miljö samt de etiska frågeställningar som kan knytas till tobaksproduktion och bruk av tobak.

Exempel på relevanta frågeställningar:

- Vilka kortsiktiga och långsiktiga hälsokonsekvenser får tobaksbruk?
- Vilka ämnen finns i tobak och tobaksrök? Vad har de för påverkan på kroppen?
- Hur många människor dör varje år i Sverige av rökning?
- Hur många människor dör varje år i världen av rökning?
- Kan tobak någonsin bli/vara en ekologiskt hållbar produkt? Vad tror du?
Utveckla ditt svar.

3.11 Kemi

Syfte

Undervisningen ska ge eleverna möjligheter att använda och utveckla kunskaper och redskap för att formulera egna och granska andras argument och sammanhang där kunskaper i kemi har betydelse. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att hantera praktiska, etiska och estetiska valsituationer som rör energi, miljö, hälsa och samhälle.

Genom undervisning i ämnet kemi ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- använda kunskaper i kemi för att granska information, kommunicera och ta ställning i frågor som rör energi, miljö, hälsa och samhälle.

Ämnets koppling till temat

I ämnet Kemi kan eleverna ges möjlighet att undersöka och analysera de ämnen som ingår i tobak och tobaksrök samt dess påverkan på hälsa och miljö.

Exempel på relevanta frågeställningar:

- Vilka ämnen finns i tobak och tobaksrök? Vad har de för påverkan på kroppen?
- Vilka kortsiktiga och långsiktiga miljökonsekvenser för tobaksodling med sig?

3.12 Geografi

Centralt innehåll

Undervisningen i de samhällsorienterade ämnena ska behandla följande centrala innehåll.

- Livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel gott och ont, rätt och orätt, kamratskap, könsroller, jämställdhet och relationer.

Årskurs 7 – 9

Livsmiljöer

- Var olika varor och tjänster produceras och konsumeras samt hur varor transporteras. Hur människors försörjning och handelsmönster har förändrats över tid.

Geografins metoder, begrepp och arbetssätt

- Metoder för att samla in, bearbeta, värdera och presentera geografiska data, till exempel om klimat, hälsa och handel, med hjälp av kartor, geografiska informationssystem (GIS) och geografiska verktyg som finns tillgängliga på Internet, till exempel satellitbilder.

Miljö, människor och hållbarhetsfrågor

- Intressekonflikter om naturresurser, till exempel om tillgång till vatten och mark.
- Förekomst av och orsaker till fattigdom och ohälsa i olika delar av världen.

Ämnets koppling till temat

I ämnet geografi finns det många kopplingar till temat tobak. Här kan eleverna ges möjlighet att undersöka och analysera tobak ur hållbarhetsperspektiv. Vad har tobaken för påverkan på miljö och hälsa? I vilka delar av världen odlas tobak? Hur påverkar tobak frågor som människors försörjning, handelsmönster och fattigdom? Hur är tobak en orsak till intressekonflikter gällande vatten och odlingsbar mark? Här ges även utrymme att reflektera över etiska frågeställningar kopplat till ovanstående.

Exempel på relevanta frågeställningar:

- Var i världen odlas huvuddelen av den tobak som finns i de cigaretter och det snus som finns i våra affärer?
- Är det lönsamt att odla tobak jämfört med andra grödor? För vem i så fall? Undersök och beskriv de ekonomiska förhållanden som finns mellan tobaksodlare, plantageägare, mellanhänder och tobaksbolagen. Vem tjänar pengar på tobak?
- Om man påstår att tobak kan vara en orsak till fattigdom – har man rätt då? Och hur har man tänkt då?
- Hur påverkas hälsan hos de människor som arbetar på tobaksodlingar? Hur påverkas människor som bor i närheten av stora tobaksodlingar?
- Är tobaksbolagen beroende av att unga börjar röka eller snusa? Arbetar tobaksbolagen för att unga ska börja använda tobak? Hur tänker de kring ungas bruk av tobak? Vad säger de på sina hemsidor? Hur agerar de i Sverige och i andra länder runt om i världen? Agerar tobaksbolagen konsekvent när det gäller unga?

3.13 Historia

Människans förståelse av det förflutna är inflätad i hennes föreställning om samtiden och perspektiv på framtiden. På så sätt påverkar det förflutna både våra liv idag och våra val inför framtiden. Kvinnor och män har i alla tider skapat historiska berättelser för att tolka verkligheten och påverka sin omgivning. Ett historiskt perspektiv ger oss redskap att förstå och förändra vår egen tid.

Syfte

Den (undervisningen) ska också bidra till att eleverna utvecklar historiska kunskaper om likheter och skillnader i människors levnadsvillkor och värderingar. Därigenom ska eleverna få förståelse för olika kulturella sammanhang och levnadssätt.

Ämnets koppling till temat

I ämnet historia kan eleverna ges möjlighet att undersöka och analysera tobak ur ett historiskt perspektiv och göra jämförelser med nutid. Dessa jämförelser kan bli underlag för diskussioner om tobaksbrukets utveckling i vår del av världen och i andra delar.

Exempel på relevanta frågeställningar:

- Hur har tobaksbruket utvecklats historiskt i Sverige, Europa och i världen?
- Hur har tobaksbruket sett ut hos unga, kvinnor och män i ett historiskt perspektiv?

3.14 Religion

Syfte

Undervisningen ska stimulera eleverna att reflektera över olika livsfrågor, sin identitet och sitt etiska förhållningssätt. På så sätt ska undervisningen skapa förutsättningar för eleverna att utveckla en personlig livshållning och förståelse för sitt eget och andra människors sätt att tänka och leva.

Genom undervisningen i ämnet religionskunskap ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- Reflekterar över livsfrågor och sin egen och andras identitet.

Centralt innehåll

Årskurs 4 – 6

Identitet och livsfrågor

- Hur olika livsfrågor, till exempel vad som är viktigt i livet och vad det innebär att vara en bra kamrat, skildras i populärkulturen.
- Vad religioner och andra livsåskådningar kan betyda för människors identitet, livsstil och grupptillhörighet.

Etik

- Några etiska begrepp, till exempel rätt och orätt, jämlikhet och solidaritet.
- Vardagliga moraliska frågor som rör flickors och pojkars identiteter och roller, jämställdhet, sexualitet, sexuell läggning samt utanförskap och kränkning.
- Frågor om vad ett bra liv kan vara och vad det kan innebära att göra gott.

Centralt innehåll

Årskurs 7 – 9

Identitet och livsfrågor

- Hur olika livsfrågor till exempel meningen med livet, relationer, kärlek och sexualitet skildras i populärkulturen.

Etik

- Vardagliga moraliska dilemman. Analys och argumentation utifrån etiska modeller, till exempel konsekvens och pliktetik.
- Föreställningar om det goda livet och den goda människan kopplat till olika etiska resonemang till exempel dygdetik.

- Etiska frågor samt människosyn i några religioner och andra livsåskådningar.
- Etiska begrepp som kan kopplas till frågor om hållbar utveckling, mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar, till exempel frihet och ansvar.

Ämnets koppling till temat

I ämnet Religion kan eleverna ges möjlighet att undersöka, analysera och diskutera tobak ur ett identitets och grupperspektiv, använda tobak som frågeställning kopplat till olika etiska modeller, diskutera tobak ur ett frihet och ansvars perspektiv.

Exempel på relevanta frågeställningar:

- Vem/vilka tjänar pengar på att unga börjar röka eller snusa?
- Varför börjar unga att röka eller snusa? Vad tror ni?
- Vad finns det för fördelar respektive nackdelar för en ung person att börja röka eller snusa?
- Om man påstår att tobak kan vara en orsak till fattigdom – har man rätt då? Och hur har man tänkt då?
- Känner ni till någon annan produkt (som säljs i vanliga affärer) som orsakar så mycket sjukdomar och för tidig död som tobak? Vad tänker ni kring det?

3.15 Samhällskunskap

Syfte

Undervisningen i ämnet samhällskunskap ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om hur individen och samhället påverkar varandra. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla en helhetssyn på samhällsfrågor och samhällsstrukturer. I en sådan helhetssyn är sociala, ekonomiska, miljömässiga, rättsliga, mediala och politiska aspekter centrala.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att se samhällsfrågor ur olika perspektiv. På så sätt ska eleverna utveckla förståelse för sina egna och andra människors levnadsvillkor, betydelsen av jämställdhet, hur olika intressen och åsikter uppstår och kommer till uttryck och hur olika aktörer försöker påverka samhällsutvecklingen.

Undervisningen ska ge eleverna verktyg att hantera information i vardagslivet och studier och kunskaper om hur man söker och värderar information från olika källor. Genom undervisningen ska eleverna också ges förutsättningar att utveckla kunskaper om hur man kritiskt granskar samhällsfrågor och samhällsstrukturer.

Genom undervisningen i ämnet samhällskunskap ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- reflektera över hur individer och samhällen formas, förändras och samverkar,
- analysera och kritiskt granska lokala, nationella och globala samhällsfrågor ur olika perspektiv,
- uttrycka och värdera olika ståndpunkter i till exempel aktuella samhällsfrågor och argumentera utifrån fakta, värderingar och olika perspektiv,

- söka information om samhället från medier, internet och andra källor och värdera deras relevans och trovärdighet,
- reflektera över mänskliga rättigheter samt demokratiska värden, principer, arbetsätt och beslutsprocesser.

Centralt innehåll

Årskurs 7 – 9

Individer och gemenskaper

- Ungdomars identitet, livsstilar och välbefinnande och hur detta påverkas, till exempel av socioekonomisk bakgrund, kön och sexuell läggning.

Rättigheter och rättsskipning

- De mänskliga rättigheterna inklusive barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen.
- Hur mänskliga rättigheter kränks i olika delar av världen.

Ämnets koppling till temat

I ämnet Samhällskunskap finns det många kopplingar till temat tobak. Här kan eleverna ges möjlighet att undersöka, analysera och diskutera tobak ur sociala, ekonomiska, miljömässiga, rättsliga, mediala och politiska aspekter. Dessutom ges här möjlighet till att träna eleverna i informationsinsamling, kritiskt tänkande och källkritik.

Exempel på relevanta frågeställningar:

- Vad säger den svenska tobakslagen om ungdomar och tobak?
- Hur tror ni att lagstiftarna har tänkt gällande exempelvis åldersgräns och rökfria miljöer när det gäller unga?
- Hur länge anses man vara barn? Får barn arbeta? Är det olika i olika länder? Vad säger FN:s barnkonvention om att barn arbetar?
- Kan du ge exempel på industrier eller branscher där det är vanligt förekommande att barn arbetar?
- Barnarbete förekommer inom tobaksodling och tobaksproduktion. Vad får det för konsekvenser för dessa barn? Gällande möjlighet till utbildning? Gällande deras hälsa?
- I många utvecklingsländer går fortfarande tobaksbruket (rökningen) upp bland befolkningen. I exempelvis Indonesien röker nästan 80% av de unga. I Kina börjar allt fler kvinnor att röka. Vad får det för konsekvenser för de här länderna och deras befolkning i framtiden? Ge några exempel.

3.17 Svenska

Syfte

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa och skriva. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur man formulerar egna åsikter och tankar i olika slags texter och genom skilda medier. Undervisningen ska även syfta till att eleverna utvecklar förmåga att skapa och bearbeta texter, enskilt och tillsammans med andra. Eleverna ska även stimuleras till att uttrycka

sig genom olika estetiska uttrycksformer. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur man söker och kritiskt värderar information från olika källor.

Genom undervisning i ämnet svenska ska elevernas sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- Formulera sig och kommunicera i tal och skrift
- Läsa och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften.
- Söka information från olika källor och värdera dessa

Centralt innehåll

Årskurs 4 – 6

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både uttalade och sådan som står mellan raderna.

Tala, lyssna och samtala

- Att argumentera i olika samtalssituationer och beslutsprocesser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare, om ämnen hämtade från vardag och skola.

Berättande texter och sakprosatexter

- Berättande texter och poetiska texter för barn och unga från olika tider från Sverige, Norden och övriga världen. Texter i form av skönlitteratur, lyrik, dramatik, sagor och myter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor.

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning i några olika medier och källor, till exempel i uppslagsböcker, genom intervjuer och via sökmotorer på Internet.
- Hur man jämför källor och prövar deras tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållningssätt.

Årskurs 7 – 9

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå, tolka och analysera texter från olika medier. Att urskilja texters budskap, tema och motiv samt deras syften, användare och sammanhang.

Tala, lyssna och samtala

- Att leda ett samtal, formulera och bemöta argument samt sammanfatta huvuddragen i vad som sagts.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare, om ämnen hämtade från skola och samhällsliv.

Berättande texter och sakprosatexter

- Skönlitteratur för ungdomar och vuxna från olika tider, från Sverige, Norden och övriga världen. Skönlitteraturer som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor. Lyrik, dramatik, sagor och myter.

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning på bibliotek och på Internet, i böcker och massmedier samt genom intervjuer.
- Hur man citerar och gör källhänvisningar.
- Hur man sovrar i en stor informationsmängd och prövar källors tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållningssätt.

Ämnets koppling till temat

I ämnet Svenska kan eleverna ges möjlighet att träna sig på att samla in relevant och saklig information om tobak, källkritik, sammanställa och presentera de kunskaper de har tagit till sig. Ämnet Svenska kan även ha en central funktion när det gäller hur temaarbetet sammanställs och presenteras i form av exempelvis en utställning, tidning, digitalt eller muntlig framställan.

Exempel på relevanta frågeställningar:

Samtliga frågeställningar är relevanta för ämnet Svenska.

Engelska

Syfte

Undervisningen i engelska ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i engelska språket och kunskaper om områden och sammanhang där engelska används samt tilltro till sin förmåga att använda språket i olika situationer och skilda syften.

Genom undervisningen i ämnet engelska ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- förstå och tolka innehåll i talad engelska och i olika slags texter,
- formulera sig och kommunicera i tal och skrift,
- reflektera över livsvillkor, samhällsfrågor och kulturella företeelser i olika delar av världen där engelska används.

Ämnets koppling till temat

En hel del av den information som man kan ta del av gällande tobak framställs på engelska. Således kan ett temaarbete om tobak ge stora möjligheter för eleverna att ta del av texter och muntlig presentation på engelska och då träna både på att förstå, och själva formulera frågor, sammanställningar och presentationer i engelskt tal och text.

Exempel på relevanta frågeställningar:

Samtliga frågeställningar där information presenteras i engelsk text eller tal är relevanta för ämnet Engelska.

Matematik

Syfte

Undervisningen i ämnet matematik ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om matematik och matematikens användning i vardagen och inom olika ämnesområden. Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar intresse för matematik och tilltro till sin förmåga att använda matematik i olika sammanhang.

Genom undervisningen i ämnet matematik ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- formulera och lösa problem med hjälp av matematik samt värdera valda strategier och metoder,
- välja och använda lämpliga matematiska metoder för att göra beräkningar och lösa rutinuppgifter,
- använda matematiska uttrycksformer för att samtala om, argumentera och redogöra för frågeställningar, beräkningar och slutsatser.

Ämnets koppling till temat

Ämnet Matematik kan bidra till ett temaarbete om tobak genom att låta eleverna lära om och använda sig av matematiska modeller för beräkningar och jämförelser av exempelvis statistik gällande tobak och tobaksbruk. Likaså kan matematiska modeller användas för att presentera resultat av undersökningar och jämförelser när eleverna sammanställer och presenterar sitt arbete.

Exempel på relevanta frågeställningar:

Samtliga frågeställningar där svaret presenteras i matematiska termer, alternativt där beräkningar, jämförelser eller presentation görs i matematiska termer är relevanta för ämnet.

Copyright
Niklas Odén